

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Imago Primi Saecvli Societatis Iesv

Bolland, Johannes

Antverpiae, 1640

Capvt Dvodecimvm. De Societatis in Gentium conuersione laboribus &
fructu.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-97844](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-97844)

aliis deinceps diebus vnà cum cibis scopas, paleas, corbes, aliaque id genus ad purgandas euehendasque sordes portabant. Tum summâ alacritate purgare carcerem aggressi, sordes alij eruebant, alij corbis auferebant in mare, quod non modicè ab custodia distat: alij vasa, & quidquid eâ egebat curâ, mundabant. Ita opitulati corporibus, ad curandas animas vertebantur; que eò facilius expiari se, doctrinâque Christianâ & monitis salubribus sinebant imbui, quò magis fuerant impensis corpori obsequiis præparata. Hactenus Sacchinus. Atque hic finis est eorum quos Societas suscipit laborum; huc spectat quidquid agit & molitur. Nihil illi durum, nihil iniuum, vbi affulget spes lucri animarum: mors ipsa in votis est, dum æterna ab aliis depellatur. Vnâ velit & vinculis & carceribus mancipari, in eundem squallorem conijci, eodem situ fœdari, si hoc ad vindicandas in libertatem animas conducatur. Nonne hoc nostri agunt? qui vt milites nauticosque homines in extremis præsentis ope iuuent, naues conscendunt, vnâ cum illis & tempestatum discrimina, & ab hoste pericula subeunt, & cum iis in voluntarium quodammodò carcerem se compingunt: in quo neque morborum virus & contagia possint euitare, neque hostilium tormentorum vim euadere, vt non aut membris mutilentur, aut in frustra, vt subinde factum, discerpantur. Et dubitari poterit, an verus hic & sincerus sit amor, qui illos in curandâ salute alienâ vsque adeò sui reddit immemores? Sed hæc angustia tantam virtutem non capiunt; orbem illa terrarum habet pro campo, neque vllis finibus coerceri potest. Ergo videamus, quos labores in barbaris remotissimisque nationibus Societas, & quo fructu, hactenus sustineat.

militēs & nautas in mari non deserit.

CAPVT DVODECIMVM.

De Societatis in Gentium conuersione laboribus & fructu.

Hactenus de variâ Societatis industriâ, quâ variis quidem orbis regionibus, sed præcipuè succurrit Europæ; ad cuius angustias reliquæ Christianorum redactæ videbantur, eæque per hæreses, schismata, Mahumeticam impietatem, miserandum in modum accisæ atque conuulsæ. Hæc tamen tanta pars terrarum visa est angustior charitati, cui vnus non sufficebat orbis. Domesticis quidem suis atque contubernalibus vitæ exemplo, opportunis monitis, vigiliisque curâ prodesset, nec aliam laborum mercedem ab illis expectare, quam ipsorum emolumentum; & magni & liberalis est animi, virtutemque pretio suo æstimantis. Non sibi suisque tantum, sed popularibus ciuibusque natum se credere, vrbemque totam quasi familiam vnâ putare, singulorumque siue damno siue bono non aliter tangi quam suo, omniumque commodis studere; etsi grandius etiam illo priore sit opus atque præstantius, humanum tamen adhuc est, & eius viri qui societatem non tam legibus quam amore mutuo vincunt, ac sincerâ Religione florentem, præcipuum æstimat vitæ humanæ fructum ac dignitatem. Iisdem verò mœnibus, quibus circumdati sunt ciues, virtutem non concludere, sed per eiusdem Regni aut Imperij spatia diffundere; angusti profus

Charitas Societatis non est angustis limitibus arctanda.

&

& heroici est animi, neque arctari se patientis vnius aut oppidi muris, aut prouinciæ limitibus quasi *Gyara scopulis, paruaque Seripho*. Plus vltra nihilominus, plus vltra quasi giganteis quibusdam passibus profiluit IESV Societas. Illud nempe Isaia oraculum, quod Filio Dei Duci suo tribuitur, sibi quoque dictum putabat: *Parum est, vt sis mihi seruus ad suscitandas tribus Iacob, & facies Israël conuertendas*. Tu quidem strenuum animum adfers ac promptum, Societas mea, vt primigenium Ecclesiæ spiritum resuscites. Eueniet. Roma metropolis & caput mundi innotatam se mirabitur. reuiuiscet ignis quem veni mittere in terras. redibit antiquus primæ iuuentutis vigor, quo panis ille vitalis, velut olim primæuam Ecclesiam, ita nunc Christianorum animos pascet, cælestique succo vegetabit. copia concurrentium ad hunc vitæ fontem numero erit maior. amplissima templa, augusta Regum opera, turbam non capient. vastissimam camporum planitiem occupabunt conciones, in quibus vicena millia ab vnius ore quandoque pendebunt. Summos Pontifices interpellabunt Reges, Principes, vrbes, vt è vobis morum ac vitæ magistros obtineant. *Sed parum est vt sis mihi seruus ad suscitandas tribus Iacob, & facies Israël conuertendas*. Quadraginta millia ex hærefeos facie ad Ecclesiam reducta ab vno Augerio in Galliâ, & illic, & in reliquo Septemtrione amplius tria & viginti millia vno anno, ex eadem facie à vobis educta, & multa quotannis millia educi parum est. Quantum in Germaniâ prouinciarum, vrbium, municipiorum; quantum in Poloniâ à vobis in auitâ Religione seruatum; parum illud omne est, quantumuis magnificum & immortalis laude præmioque dignissimum. Rigæ in Lithuanîâ vno anno à septem Sacerdotibus viginti hominum millia prouectæ ætatis audita se de delictis suis accusare & conscientias expiare, qui id numquam antè fecerant, præter eos qui ab hærefeos erroribus afferti sunt; Conimbricæ ter mille & amplius, alibi bis mille à Ferdinando Suaresio commotos, vt loris & flagris ferule de se supplicium sumerent, quia se indignæ peccatorum seruituti subiecerant; Benedictum Palmium vnâ concione multis meretricibus persuasisse, vt obscenas voluptates verterent in cælestes, quas ex sui victoriâ deinceps peterent; odia in amorem, bella intestina in amicas paces vertere; eos qui mutæ vitæ insidiabantur mox officiis inter se vestrâ operâ certare; parua hæc mihi sunt; exigui isti tantis animis sunt limites. laborum vestrorum, & orbis terrarum, eandem metam posui. *Eccce dedi vos in lucem Gentium*, vt opera vestra barbaris gentibus longè lateque fit saluti.

Has Ducis sui voces exaudire sibi videbatur Societas, quem meminerat totius vniuersi Seruatorem esse, se cohortem esse eius nomen ideo præferentem, vt quâ latissimè patet eius imperium, in terris ipsi militaret: signa igitur Ducis sui toto orbe circumferre se debere, & congregari cum quibuscumque populis quos vel Oceanus submouet, vel inaccessibleæ rupes diuidunt, vel ineluctabiles siluæ occultant. Ardua profectò & plena laboris bella, cum rerum naturâ prius oportere luctari, eamque expugnare, quàm ad difficilium prælium peruenias. Non illud dico prælium, in quo tubarum clangores Martem accendunt, in quo tor-

D d d mento-

Isaia 49.
Fructus
multiplex
opera So-
cietatis.

Societas
per orbem
vniuersum
CHRISTI
nomen cir-
cumfert.

Quale bellum Societas orbi indixerit.

mentorū emicant fulmina, telorū volant procellæ, fulgurant gladij; implicatæ inter se acies, pulueræ nubes, trucidantium clamores, morientium gemitus, noctem, lucem, luctum, corpora, arma, mortes horrendâ confusione permiscet; quo vertuntur in cineres oppida, quo Reges & populi in vincula rapiuntur; non hæc, inquam, bella prædicamus. Nam quæ tandem illa est gloria quam pariunt mutæ carnificinæ? quibus nescio an quidquam sit humano generi ignominiosius. Belluarum est ista rabies, non hominum; quamquam nulla belluarum feritas tam immanis est, quâ crudelior non sit humana. Aliud igitur bellum Societas sub Duce suo gerit, non in perniciem eorum quos aggredditur domatque, sed salutem: quo non corpora vulnerat, sed animos; nec vitam eripit, sed adfert: quo non muros, non oppida expugnat, sed humanam voluntatem; tantò maiore gloriâ; quò hæc arx, vt ita dicam, omni arce & castello est munitior. Quippe voluntas humana sub quocumque dominatu, sui iuris est; non ferro, non flammâ ad deditionem cogi potest; nec libertatem amittit in vinculis, neque sub iugo patitur seruitutem. Itaque labor est operosior, augustior gloria, vel vnus hominis vicisse animum, quàm populos omnes solâ vi armorum in parendi necessitatē compulisse. Vtque hoc opus est humano maius, ita eius scientia omnis ex alto petitur: vires & arma suppeditantur è cælo, quæ nihil aliud sunt quàm charitas, numquam explenda nisi mortalium omnium salute. Hæc barbaros, hæc Reges, hæc populos amicâ violentiâ capit, suisque vinculis implicat non inuitos, sponte captiuos trahit, non aliâ re æquè quàm hac seruitute suâ lætos. Neque hæc barbarorum est stoliditas aut inconsulta leuitas, sed graue, sed maturum consilium, ingeniisque non barbaris dignum: dum enim vident à Societate patriæ, parentibus, propinquis, perpetuum exsilium anteponi, maria tam infesta quàm vasta traijci, ad terras aliis sideribus subiectas impigrè aduolari, arenas ardentes percurri; ferrum, flammæ, vndas, mortes contemni, perque tot labores ac pericula non aurum, non gemmas suas, sed se peti, vnam suorum animam pluris à Societate quàm omnes Indiarum opes æstimari, sese in siluis & montibus ad salutem quæri, ibi ægris atque calamitosi solatia prima impendi: dum hæc, inquam, vident & sentiunt, beneuolas primùm aures, mox animos isti legi haud grauatè præbent, quæ tantæ magistra est charitatis, tantæque virtutis; quam quia inter suos numquam viderunt, meritò cælestem putant. Et quamuis Euangelicis vocibus vehementer obstrepat libidinum licentia, scelerumque impunitas, & consuetudo in alteram iam versa naturam; plus tamen apud illos potest Christianæ legis æquitas, tantâ præsertim charitate commendata, quam fatentur nec satis admirari nec capere se posse.

Talibus præsiidiis satis instructa inermis hæc militia, quæ orbem pro campo habet, Orientem, Meridiem, Occidentem felicissimè inuasit, plusque terrarum, quàm vnquam Græcorum simul & Romanorum Imperatores, victoriis suis breui tempore peragravit. Sed qui victi sunt, non ducuntur in pompâ catenati, neque miserabili deiectoque in terram vultu fortem suam accusant; sed eodem, vt ita dicam, cum victoribus

Cloribus curru vehuntur, lætissimè triumphantes, quia CHRISTO sub-
 acti sunt. Tum demum Reges ita captiui regnare se credunt, tum de-
 mum populi libertatem se consecutos sentiunt, cum seruire cœperunt
 tam nobilem seruitutem, Regnisque & Imperiis beatiorem. Tam glo-
 riosarum expeditionum antesignanus è Societate fuit Franciscus Xave-
 rius. Is Ioannis Tertij Lusitaniæ Regis rogatu in Indiam Orientalem Xaverij
labores &
fructus in
Indiis.
 nauigauit, & cum eo non fortuna Cæsaris, sed spes & salus Orientis.
 atque inde salutarum hoc bellum est auspicatus, quò Alexander Ma-
 cedo, Indiam scilicet debellaturus, ne sua quidem pertulit signa. Is igitur
 pares tantæ expeditioni animos adferens, imò vniuersum terrarum
 orbem charitate complexus, & inexplebilem animi impetum corporis
 celeritate propemodum assecutus; quidquid pænè est Regnorum, insula-
 rum, vrbiũ in Oriente, lustrauit, instruxit, & CHRISTO magnâ ex
 parte subiecit. Nemo illum vniquam cessantem vidit: laborem labore,
 cursum cursu incitabat, vt alia quies illi placere non videretur, quàm
 nouus labor. Quæ autem pericula non exhausit? maria Syrtibus, pi-
 raris, naufragiis infamia, instructa telis agmina, saxa ex ardentibus
 montium visceribus contorta, terræ perpetuis pænè motibus tremantes,
 incolæ suis terris immaniores, pellexerunt ingentem illum animum, &
 ad se inuitarunt, non terruerunt. Omne discrimen securitatem illi au-
 gebat, quia spem alebat ac fiduciam in illum, cuius nomen & cultum
 toto Oriente propagabat. Quot vbique aras, quot fana dæmonum
 euertit? quot superstitiones extinxit? quàm ingentem vbique homi-
 num turbam ad CHRISTVM adiunxit? Neque vulgus tantum Chri-
 stianis sacris imbuit conuertitque, sed multos etiam primæ nobilitatis
 viros ac matronas, multos impiorum sacròrum antistites. Hinc in Ia-
 ponia, vltimum Orientis Regnum, per immensam & priori prope-
 modum æqualem Oceani vastitatem prius traiecit. Tres illic Reges
 & innumerabilem multitudinem à dæmonum castris ad CHRISTI si-
 gna traduxit. Mox cum videret vberissimam in proximo spem messis
 Chinense Regnum, quo subactò Iaponia facilius videretur CHRISTO
 subigenda, quippe quæ Chinam reueretur veluti Orientis magistram;
 adeo eius cupiditate exarsit, vt, quamuis aditus omnis capitalis pœnæ
 lege peregrinis esset obstructus, ipse tamen vel sanguine suo vastissi-
 mum illud spatium & populis Regnum Euangelio patefacturum se spe-
 raret. Oceanum ergo remensus, Indiam & Socios reuisit. hinc Chinen-
 se Regnum petentem non antè animi defecere quàm vita; sed dolentem
 se deijci quasi in operum suorum primordio adhuc stantem, cum re-
 bus gestis ita spatium temporis excesserit, vt quæ solus gessit, non vnus
 viri sed Ordinis totius, non decennij sed sæculi laborem putes. Con-
 tendit Thomas Bozius, ab omnibus simul hæreticis, qui iam inde à De Signis
Ecclesiæ
lib. 6.
 Simone Mago primipilo suo innumera millia conficiunt, non tot Eth-
 nicos ad legem CHRISTI qualemcumque ipsi fingunt, quot ab vno
 Xauerio ad CHRISTVM, esse perductos. Hæreticos quippe id numquam
 egisse, vt Gentes à CHRISTI cultu alienas CHRISTO adiungerent, sed
 tantum laborasse vt peruerterent Christianos, verisque ac genuinis fi-
 dei seminibus spuria zizania (vt cum Euangelistâ loquar) superfemi-
 narent.

natent. Ceterum fama tam vtilium Xaverij laborum in Europam perlata, Catholicis ab hæresi miserè afflictis ingenti fuit solatio ac voluptati. Julius III. Summus Pontifex, S. Ignatio nonnulla illis auribus digna de rebus Indicis referente, lacrymas præ gaudij voluptate tenere non potuit.

*Illustres
conversiones per
Patres,
qui Xaverium
secuti sunt.*

Subsecuti Xaverium Socij, perque Orientem sparsi, tanti Apostoli vestigiis strenuè institerunt, hodieque insistant, & vno quandoque anno trecenta hominum millia in solis Indiis ad CHRISTVM adduxerunt. Non omnes quidem anni tam vberem habuere messem, sed tamen plurima semper millia singuli numerarunt; idque iam ferè per sæculum. simul enim Societas erat confirmata, simul in extremis terrarum finibus apparuit, simul sacris Orientis spoliis onusta, de impietate & idololatrâ gloriosissimè cœpit triumphare. In Indiis porro & Iaponiâ CHRISTO manus dedere, cum vxoribus ferè ac liberis, aliisque Optimatibus, Reges plurimi, Rex Supanorum, Bazani, Soloris, Sionis, Labonamæ, Manibanes, Tambæ: è quibus postremus quoties in hostem iret, in ipsâ galeæ cristâ conspicuum gestabat IESV nomen, auris maioris formæ litteris expressum; ab eo vno sibi suoque exercitui animos & robur, hostibus terrorem & cladem, haud immeritò pollicitus. Præter hos, Reges Bungi, Saxumæ, Omuræ, Tosæ, Arimæ, Gotto, Mino, à Sociis ad CHRISTVM sunt adducti. Ex his Saxumanus, simul atque facto Baptismo erat ablutus, rectâ perrexit in fanum antiquæ impietatis: ibi suâ manu confregit idolum, mox faces delubro subiecit. Rex Omuræ Bartholomæus quadraginta idolorum templa demolitus est, ne vestigium quidem prisæ impietatis superesse passus, tametsi Regnum suum in manifestum discrimen conijceret. Hic ille est, qui primus Regum Iaponiorum salutiferâ vndâ tinctus est. is deinde, & Rex Bungi Franciscus, qui aditum in Iaponiam Religioni Christianæ maximè muniuit, & Rex Arimæ Protasius, totidem sanguinis Regij iuvenes nepotes suos (vt latius Libro II. narratum est) ex vltimo Oriente legatos Romam ad Summum Pontificem Gregorium XIII. miserunt.

*Soliers de
rebus Iaponiæ
varijs
annis.*

*Legatio
Iaponica
ad Gregorium
XIII.*

*Virtutes
Ethnicorum
ad fidem
conversionem
conuersorum.*

Sed quis hic finis esset, si tantum enumeraremus Regum parentes, vxores, liberos, consanguineos, Principes viros ac feminas, Iogios, Brachmanes, Bonzios, aliosque superstitionum & impietatis sacerdotes, Societatis operâ CHRISTO auctoratos? quis dignas Religione quam suscipiebant virtutes commemoret? quam nobilia sæpè & Christiani roboris plena ediderunt certamina, siue Regij liberi, dum inuitis aulâ & Regibus; siue nobilissimæ matronæ, dum reluctantibus nequidquam maritis; siue Principes viri, vxoribus muliebria arma lacrymas & blanditias frustra obijcientibus, CHRISTO nomen dederunt? siue etiam cum tyrannorum rabie luctati, maluerunt honorum, opum, vitæ iacturam facere, quam Fidei & Religionis? Quot millia ardentis rogos, nec minus ignibus vrentes aquas, fœdas corporum lacerationes, longas in tormentis immanissimis mortes, deliciis & auitis honorum titulis prætulere? quot millia palàm se Christianos professi, dum alios viderent viuos exuri, ad idem se tormentum obrulerunt, attonitâ nec virtutem

tan-

tantam capiente barbarie? Quænam autem illa puerilis ætatis miracula ad gladios, secures, cruces properantium, & in mediis incendiis CHRISTI causâ exultantium? Interim furente iam plusquam annum quinquagesimum hac in Societatem & Iapones Christianos procellâ, pergît nihilominus inuictis animis Societas, siue Christianos veteres confirmare, siue novos sub CHRISTI signis conscribere, siue barbaræ immanitati sanguinem dare. Atque vt sentias illum Martyrum sanguinem & sanctos cineres fecundissimam esse novorum Christianorum sementem; ab anno millesimo sexcentesimo tertio vsque ad annum currentis sæculi vigesimum secundum (quo toto tempore quidquid comminisci potuit tormentorum, in Christianos exercuit ingeniosa crudelitas) ad Christiana sacra interim suscipienda à Societate sunt inducti ducenta triginta nouem Iaponum millia trecenti triginta nouem. An maior numerus tranquillo & felici rerum cursu sperari posset? Nec pauciores, vt opinamur, ab illo anno vsque ad hunc quadragesimum indefessus Societatis labor, vulneribusque ipsis & mortibus semper animosior, inter easdem pertinacissimæ persecutionis furias CHRISTI Ecclesiæ aggregauit. Sed cum litteras ad hæc vsque tempora omnium annorum non acceperimus, numerus certus iniri non potuit: de multis sanè millibus quotannis ad CHRISTVM transeuntibus satis constat. ita vt persecutio quamuis furori suo penitus obsequatur, totamque rabiem effundat; adhuc tamen Christianorum numerum augeat magis quam diminuat, & barbaram immanitatem citius fatigatura videatur Christiana constantia, quam constantiam immanitas.

Sed ex Indiis & Iaponiâ cum Societate idololatriæ debellatrice tendamus in Chinam: quam sanguinatis legibus obseratam ingredi potuisse, ingentis instar fuit victoriæ; nec minoris, inter quotidiana vitæ pericula, & indicta exilia, stabilem gradum & sedem figere. Ingenti hîc opus fuit & patientiâ & prudentiâ, ne inconsultus feruor simul cum Societate spem omnem istius tam nobilis tamque immensi Regni exterminaret. Itaque sterilius fuit solum, cum industria plenè explicari non posset. Non ita tamen sterilis fuit hic ager, quin aliqua fruges, nec pœnitendæ, fuerint collectæ. Tres sanguinis Regij Primores sacro fonte sunt abluti, triumque Regum nominibus appellati. Item mater trium Regum cum filia & nepote, & qui omnium instar fuit Paulus, vnus è præcipuis Regni, vt vocant, Mandarinis, cum aliquot aliis aut parvis aut non multo minoris dignitatis Proceribus. Paulus is ingenti animo rem Christianam complexus, Societatis & Ecclesiæ in Chinâ nascentis quasi robustissima quædam columna fuit: vtpote qui prudentiâ suâ & auctoritate, omnes in eam machinas vel auertit vel infregit; Regis ætatem teneram non litteris tantum, sed Christianis præceptis ita imbuit, vt ad Regni gubernacula admotus, omnia confestim idola è regiâ exturbaret. Censentur Pequini, Regni metropoli, quinque & triginta Christianorum millia, inter quos Eunuchi Regij quinquaginta, ducenti è sanguine Regio, quadringenti qui doctrinæ titulo sunt insigniti. Vicinis Regnis nihil deest ad fidem Christianam capessendam, nisi instruentium copia. Ad extremum, vsque adeo mutata est illic subito rerum facies, vt ostendatur

*Varia con-
uersiones
in Chinâ.*

*Trigulsius
de rebus Si-
nensib. varijs
locis.*

tetur è propinquo spes maioris fructus, quàm hæctenus in toto Oriente fuit collectus.

*Variæ con-
uersiones
in Africâ.*

In Africâ, ac præsertim Æthiopiâ, partim cum Ethnicis, partim cum schismaticis congressa Societas, ingentia spolia ab utrâque impicitate retulit. Illic Rex Monomotapæ à Diuâ Virgine per quietem admonitus, vnâ cum matre sacro fonte aspersus est à Consaluo Silueriâ; ab eodem Rex Inambanes: præter hos, Montis Leânæ, Beniensium, Mogoris, Bissauorum, Guinalensis, Bigubensis, Begasbensis, Tateniæ Reges ad CHRISTVM à Societate perducti sunt, & cum Regibus ferè Regna. Certè Regem Inambanes secuti sunt vxor, liberi, Proceres, populus denique Regni vniuersus: Regem Monomotapæ trecenti Proceres. Vt que adedò gentibus omnibus est insitum, Regum intueri exempla, & pænè pro lege habere. Meritò itaque pluris æstimat Societas Regem vnum quàm multa millia conuertisse: per hos enim via facilis & prona populis aperitur ad Fidem; & securitas est à metu, qui solet esse Euangelij remora, ipsâ superstitione inexpugnabilior.

*Cursus fi-
dei Catho-
lica in A-
bassiâ.*

In Abassiâ, primario Æthiopiæ Regno, quod totum schismate infectum est, varius fuit, & adhuc est, Catholicæ doctrinæ cursus. Ipsi subinde Imperatores Romanam Ecclesiam agnouere; templa expiari, ritusque Catholico lustrari, imò & noua exstrui iusser: sed ferè successores (vt temporarium est Æthiopum ingenium) serenam illam tranquillamque Ecclesiæ faciem, velut subiti turbines horribilibus procellis inuoluerunt. Sed numquam letior fuit, quàm cum anno huius sæculi vigesimo tertio Abassiæ Imperator Salthamus publicè atque in oculis omnium professus est Catholicam fidem, inque Romani Pontificis leges ac decreta iurauit: idemque fecere germani eius fratres, liberi, nepotes, & propinquorum ingens turba, Magistratus, omnisque ferè Æthiopiæ Nobilitas. viri præterea eruditissimi, Cœnobitæ & Ecclesiastici innumeri, tres insuper exercitus Imperatorij, Regnorum denique Dambiani, Goiamæ, Tygræ, Amaræ, Bagamedræ incola propè vniuersi. Ex Ethnicis Aganensibus, qui Imperatori parent, quamplurimi quoque baptismum susceperunt. Sed hanc serenitatem rursus fœdauit inopina tempestas; que tamen iucundior reddet tranquillitatem, solitâ vicissitudine, vt spes est, secururam. Nostri interim pauci numero, sed animis multorum instar, tantæ multitudini, quæ supra numerum est, excolendæ dies noctesque insudant: neque nihil cursum promouent, etiam dum tempestati, vt atroci ita subitæ, tanquam periti gubernatores constanter obluantur, vitam antè deserturi quàm clauum cymbæ tam infestis fluctibus ventisque iactatæ. Ceterum ex Ethnicis huic Imperatori subiectis, trium circiter annorum spatio, CHRISTO per baptismum initiati sunt bis & quadragesies mille nongenti octoginta nouem. ex quo numero de aliis annis coniectura fit.

*Ex litteris
admis factis.*

*Conuersio-
nes variæ
in Indiâ
Occidentis*

Sed in Occidentem aliquando traiciamus, & Societatem videamus per alteram illam mundi partem, aut alterum potius orbem, Ducis sui IESV signa cum ingentibus vbique victoriis felicissimè circumferentem. Ac Mexicana quidem ditio, ante Hispanorum aduentum, humanis victimis, quarum ingens numerus dæmoni quotannis mactabatur,

tur, infamis, iam tota ferè CHRISTO subiecta est: quare diffundit se in circumiectas regiones Societas, & dæmonis regna per incredibiles labores & pericula continenter laceffit, conuellit, expugnat. In Cinaloâ & nouâ Biscaiâ eius tyrannidi subduxit spatium triginta annorum facillè octoginta animarum millia. E proximis Cinaloæ populis sexaginta nouem millia simul baptismum aliquando petiere. Alibi in eodem terrarum tractu vnus è nostris trium annorum spatium duodecim millia sacro Baptismo solus lustrauit, alteraque duodecim millia interim ad Baptismum comparauerat. In Regnis Peru & Chili multa etiam quotannis Ethnicorum millia adducit Societas ad CHRISTVM, multa millia in Philippinis insulis. In Brasiliâ Societati luctandum diu fuit cum gente efferatâ pronâque ad cædes, & humanorum corporum voratrice, nec minùs in crapulam ac venerem proiectâ, belluis denique quàm hominibus similiore. Sed tandem mitigauit immanem illam barbariem, & in Christianam mansuetudinem vertit, constantia immanitate potentior. Nec orâ maritimâ populis ad CHRISTVM adductis contenta Societas, in mediterraneas regiones altius paulatim & altius penetrare pergit, & in filijs ac montibus barbaros quærere, quos blanditijs, munusculis alijsque illecebris ad vitam & salutem inuitat. Quâ industriâ magnos barbarorum greges è lustris & auis antris ferè quotannis educit & in pagos distribuit, hominumque commercio assuefactos, Christianis moribus excolere non cessat.

Nec minor ferè cum Paraquarijs fuit lucta, è quibus tractus vnus indigenæ tantâ rabie carnes humanas appetunt, vt nec amicorum corporibus parcant. Sed non vbique eadem est feritas: magna pars gentis vltro Societatem, à quâ salutis viam doceretur, expetiit. Iam à viginti annis scripsit inde Prouincialis Paraquariæ, Societatem expeti ab aliquot centenis Indorum millibus, sed quorum votis tunc obstabat operarum penuria; nunc suppetiâ identidem submissâ innumerabilem Indorum multitudinem CHRISTO subiecerunt, & adhuc indies subiiciunt.

Ita labores non quietis, sed nouorum laborum sunt causa; qui Societatem non retardant, sed incitant & inuitant. Flebat Alexander dum alios orbis superesse intelligeret, quos nondum subegerat; quòd nempe per plurium cædes & sanguinem publicus ille gentium latro ambitionem suam non satiauerat, quæ illum captiuum magis trahebat, quàm ipse Reges & populos: sed exultat, sed omnibus incedit lætitijs, sed gaudio triumphat Societas, dum populos adhuc ignotos detegi intelligit, in plures etiam orbis charitatem suam diuisura, si plures orbis superessent. Et verò quænam à celeberrimis istis nostrorum temporum naucleris inuenta est ora Societati adhuc inaccessa? imò quot populos sagax eius charitas prima non inuenit, & laboribus suis excoluit? Nimirum Societas tum demum sibi videtur Societas IESV, quando exemplo Ducis sui nullum laborem animarum causâ reformidat. atque vtinam quasi in breui tabellâ imaginem illorum possem complecti, quos hi IESV milites in his expeditionibus exhauserunt. Quoties sub dio pemostrarunt, inediâ, vigilijs, fatigatione confecti? quoties vren-

Guilielmus
Hotton è
Mexico an.
1617.
P. à Brugis
ann. 1618.
è Mexico.

tem

tem solem, quoties acerbissimam hiemis sæuitiam passi? quoties barbarorum tela pro stipendio corporibus suis exceperunt? quoties pro vitâ, quam illis adferebant, mortem recepere? quoties tædiofissimis navigationibus, quoties aliquid maris furis infestius inuenere hæreticos, à quibus gregatim iugulati sunt & sparsi in fluctus? quoties per siluas, tigribus & leonibus infestas, ad populos his belluis immaniores penetrarunt? quoties per abrupta montium, & horrenda visu præcipitia, ad asperiores faxis suis gentes perreptarunt? quoties omni humanâ ope destituti, per densissimas siluas, perque rubos tam densos, vt non vestium tantum sed & calceorum frustra iis adhærescerent, laceri toti & cruenti ad eos quos petebant eluctati sunt? numquam latiores quam cum in mediâ barbarie nihil haberent præter Deum solatij. Quos tam eximios Societatis labores videtur Deus remunerari voluisse, & solari tam nobilibus de barbarie & impietate, totque in omni orbis plagâ victoriis, vt & multitudo numerum, & gloria felicitatem omnem humanam excedat.

EXERCITATIO ORATORIA.

ORATIO PRIMA.

Character operarum Societatis IESV.

Velasquez
Tom. 1. in
Epistolam
ad Philip-
penfes c. 2.
v. 10. an-
not. 9.

N ludis hisce sæcularibus si ludere libeat, quid ni ego mihi proponam augustissimam illam Ezechielis Prophetæ quadrigam, turbines inter & nubium igniuorum volumina, imaginem Societatis nostræ, quasi ex difficili partu prodeuntis, & inter aduersa crescentis, ob oculos ponentem? Traxit me huc Scriptor eximius: qui cum nonnulla in curru illo, tot mysteriis instructo quot ornamentis, Societati nostræ parallela contempletur; tum in primis mihi auctor existit, vt in mystica illa animalia oculos conuertam, in iisque characterem militaris huius Instituti curiosâ obseruatione recognoscam. Igitur apiculæ instar pauca delibabo, colludens, & adludens. ac illud principio statuo, tamquam apud sacros Scripturæ interpretes compertissimum; in curru illo, consueto priscae militiæ more, bellicum quiddam, quod sceleratis & nefariis impiorum machinationibus cladem & excidium minetur, adumbrari. Mira profectò rerum facies. Vt scias, vnde nata sit Societas, & quid ferat; patet cælum, &

subitâ face rumpitur ather.

videas ventum ab Aquilone violentum & præcipientem, impellere nubem horribilem & vastam, per modum globi ignei, micantem fulgure, & durissima quæque deprauatis mortalium moribus portendentem. Nubes hæc in similitudinem currus erat efformata, quatuor rotis altitudinis horrendæ, & ignitis illis quidem, atque vitâ præditis, & benè oculatis distincti, vt in igne præceps celeritas, in ipsis oculis diuinæ Provi-